

Pystymetsästä parrasvaloihin

Amatööri suurmusikaalin keskiössä

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
MusiiKin koulutusohjelma
Varhaisiän musiikkikasvatus
Opinnäytetyö
2016
Antti Ruti

Lahden ammattikorkeakoulu
Musiikin koulutusohjelma

RUTI, ANTTI:

Pystymetsästä parrasvaloihin
Amatööri suurmusikaalin keskiössä

Varhaisiän musiikkikasvatuksen opinnäytetyö, 24 sivua, 6 liitesivua

Syksy 2016

TIIVISTELMÄ

Käsittelen taiteellis-toiminnallisessa opinnäytetyössäni niitä tuntemuksia ja asioita, joita ensikertalainen kokee ottaessaan osaa musiikkiteatteriproduktion tekemiseen. Tutkimustulokset pohjautuvat omakohtaisiin kokemuksiin. Tavoitteenani on kertoa, millaista tällaisen produktion tekeminen on ensikertalaisen silmin. Kuvailen kokonaisuudessaan koko prosessin aina ensimmäisistä harjoituksista produktion loppumiseen saakka.

Aluksi selvennän musiikkiteatterin keskeisiä termejä ja esittelen produktion pohjana olleen musikaalin säveltäjän, sekä musikaalin syntyhistorian ja juonen. Tämän jälkeen kuvailen produktiota ja käyn läpi prosessin kulun ensikertalaisen näkökulmasta.

Pyrkimykseni on luoda lukijalle mahdollisimman tarkka kuvaus siitä, mitä ensikertalainen kokee, ja miten hän kokee tällaisen prosessin eri vaiheet. Miten lopputulos vastaa kuvitelmia? Miten prosessi etenee? Miltä tuntuu olla ensikertaa teatterin lavalla? Mitä tapahtuu, kun produktio on ohi?

Asiasanat: musiikkiteatteri, musikaali, ensikertalainen, amatööri, esiintyjä, näyttelijä, Cats, konsertti,

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Music Education

RUTI, ANTTI:

Towards the spotlight
An amateur in the center of a musical

Bachelor's Thesis in Early Childhood Music Education
24 pages, 6 pages of appendices

Autumn 2016

ABSTRACT

In my artistic and functional bachelor's thesis I describe the feelings and thoughts that a first-timer goes through during a music theater production. Research results are based on personal experience. My aim is to tell how it feels to be in this kind of a production as a first-timer. I'll describe the whole process from the very beginning until the very end.

First I go through some terms that are common in music theater. Then I present the musical, what my experiences are based on, the composer of the musical and how he found it, and the plot. After that I describe the production and go through the whole process as I experienced it.

My goal is to create a picture, as accurate as possible, of what a first-timer experiences when he lives through this kind of a process and how different steps affect him. Is it what he thought it would be? What happens during the process? How does it feel to be on stage the first time? What happens when it's all over?

Key words: music theater, musical, first-timer, novice, amateur, performer, artist, actor, actress, Cats, concert

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	MUSIIKKITEATTERI	5
2.1	Näyttelijä	5
2.2	Musikaalinäyttelijä	6
2.3	Roolihahmo	6
2.4	Kuoro ja ensemble	7
3	MUSIKAALI NIMELTÄÄN CATS	8
3.1	Andrew Lloyd Webber	8
3.2	Cats	9
3.2.1	Cats-musikaalin syntyhistoria	9
3.2.2	Cats-musikaalin juoni	10
4	CATS -DRAMATISOITU MUSIKAALIKONSERTTI	11
5	HARJOITUSKAUSI	12
5.1	Tilaisuuteen tarttuminen	12
5.2	Ensimmäiset lauluharjoitukset	12
5.3	Työryhmän yhteiset harjoitukset	13
5.4	Kokonaisuuden hahmottelu	14
6	TEATTERIN LAVALLA	16
6.1	Ensi-iltaviikko	16
6.2	Ensimmäistä kertaa yleisön edessä	17
6.3	Ensi-ilta	18
6.4	Toisen esityksen kirous	19
6.5	Loppu esityskausi	20
7	PRODUKTION PÄÄTTYMINEN	21
8	YHTEENVETO	22
	LÄHTEET	25
	LIITTEET	27

1 JOHDANTO

Teatteri ja näytteleminen ovat kiehtoneet ja kiinnostaneet minua siitä lähtien kun teini-ikäisenä löysin tämän ihmeellisen maailman. Erilaiset teatteriesitykset ja musikaalit saivat nuorena pojassa aikaan jotakin erityistä. Unelma siitä, että joskus pääsisi teatterin lavalle esiintymään täpötäydelle katsomolle, tulee jokaisessa näkemässäni näytöksessä mieleen jossain vaiheessa. Ei voi kuin ihaila, kuinka näyttelijät suoriutuvat rooleistaan ja kuinka ihmeessä he muistavat kaikki vuorosanansa.

Opiskeluaikani olen saanut seurata läheltä, kuinka musiikkiteatterialan opiskelijat ja ammattilaiset työstävät produktioitaan: kuinka he harjoittelevat, miten he valmistautuvat, ja miltä lopputulos näyttää. Kaiken sivusta seuraamisen aikana olen kaiholla katsellut, että kunpa joskus itsekin pääsisi tekemään jotakin tuollaista. Samalla olen miettinyt, olisiko minusta siihen. Onnekseni tällainen tilaisuus avautui syksyllä 2015.

Opinnäytetyössäni tarkastelen mitä tapahtuu, kun ensikertalainen, täysin musiikkiteatterialan koulutusta vailla oleva amatööri laitetaan suurmusikaalin keskiöön yhdelle Suomen suurimmista näyttämöistä. Tutkimus perustuu omakohtaisiin kokemuksiin Lahden kaupunginteatterin ja Lahden uuden kesäteatterin yhteistuotannosta, jossa esitettiin Cats-musikaalin dramatisoitu konserttiversio.

Pyrin opinnäytetyössäni kuvailemaan niitä tuntemuksia ja ajatuksia, joita ensikertalainen kokee ollessaan mukana näin massiivisessa produktiossa. Käsittelen myös mietteitä ja kysymyksiä, joita nousee esiin prosessissa jossa ihminen pääsee toteuttamaan unelmaansa.

2 MUSIIKKITEATTERI

Aluksi lienee tarpeen määritellä musiikkiteatteriin keskeisesti liittyviä termejä, jotka auttavat ymmärtämään musiikkiteatteria. Musiikkiteatterin ero verrattuna teatteriin ei ole niin suuri kuin ehkä voisi ajatella. Kuten teatterissa yleensä, myös musiikkiteatterissa näyttelijät rakentavat roolinsa ja pyrkivät luomaan lavalle mahdollisimman uskottavan henkilön tai hahmon. Suurin ero näiden kahden välillä syntyykin musiikin, laulun ja tanssin saralla. Näistä erottavimpana tekijänä toimii laulu, sillä harvoin puhenäytelmässä on mukana laulua. Musiikkia ja tanssia taas voidaan käyttää ilmaisukeinona näytelmän tyyli- ja lajista riippumatta.

2.1 Näyttelijä

Näyttelijä on henkilö, joka esittää jotakin toista henkilöä tai roolihahmoa. Useimmiten tämä tapahtuu teatterissa, televisiossa tai elokuvassa. Ville Sandqvist määrittelee näyttelemisen olevan esiintymistä, esittämistä. Yleisesti tämä ymmärretään niin, että näyttelijä esittää jotakin roolihahmoa. Perustana näyttelemiselle toimii näyttelijän ja roolihahmon välinen jännite. (Sandqvist 1995, 151.) Tämä on yksi niistä asioista, jotka ovat kiehtoneet minua: osaisinko uskottavasti esittää jotakin roolihahmoa? Kuinka muuntautua joksikin toiseksi? Ajatus jonkin toisen henkilön elämän omaksumisesta ei tunnu helpolta, mutta se tuntuu kuitenkin erittäin kiehtovalta. Toki näyttelijä voi esittää myös itseään. Tällöin Sandqvistin mainitsema näyttelijän ja roolihahmon välinen tila häviää lähes kokonaan (Sandqvist 1995, 151).

Anni-Maija Koskinen taas käyttää sanaa näyttelijä henkilöstä, joka joko työskentelee näyttelijänä tai on valmistunut näyttelijän ammattiin (Koskinen 2015, 10). Itse pidän Koskisen ajatusta näyttelijästä hyvänä yleispätevänä määritelmänä. Koskinen vastaakin kysymykseen: kuka tai mikä on näyttelijä? Sandqvist puolestaan vastaa siihen, mitä näyttelijä tekee.

2.2 Musikaalinäyttelijä

Näyttelijäntyöhön liittyvien taitojen lisäksi musikaalinäyttelijältä vaaditaan laulu- ja tanssitaiteita. Näistä tärkeämpi, varsinkin jos haluaa tehdä isoja rooleja musikaaleissa, on laulutaito, sillä musikaalien päähenkilöillä on usein monia laulettavia kappaleita. Musikaalinäyttelijän on toki erittäin suotavaa hallita sekä tanssi- että laulutaito. Koskisen mukaan laulavan näyttelijän roolihahmo voi ilmaista itseään puheen lisäksi myös laulaen, tai jopa vain laulaen. Hän jatkaa, että usein musikaaleissa kuultavat kappaleet kuljettavat juonta eteenpäin, tai avaavat roolihenkilön sisäistä maailmaa ollen näin osana suurempaa kokonaisuutta. (Koskinen 2015, 13.) On myös olemassa musikaaleja, kuten Victor Hugon tekstiin pohjautuva *Les Misérables*, jossa lähestulkoon joka ikinen repliikki on laulettu.

2.3 Roolihahmo

Miten luodaan roolihahmo, ja kuinka muututaan joksikin toiseksi? Roolihahmon rakentaminen on pitkä prosessi. Ennen kuin näyttelijä vie omaksumansa tai kehittelemänsä hahmon yleisön eteen, on takana paljon työtä ja yksityiskohtien hiomista –tai ainakin olisi hyvä olla. Bertolt Brecht kertoo teoksessaan kuinka hyvä roolihahmo luodaan. Hänen mukaansa rooli tulisi rakentaa vähitellen, lause lauseelta, kohtaus kohtaukselta. Enemmän kannattaa rakentaa palapeliä pala kerrallaan kokonaiseksi kuvaksi kuin että yrittäisi valmiista kuvasta miettiä, millaisista osasista se on koottu. Näin ollen näyttelijän omat havainnot, yllätykset ja oivallukset hahmoa rakentaessa välittyvät paremmin myös katsojalle, ja katsojan on helpompi ymmärtää hahmon kehityskaarta. (Brecht 1991, 171-172.) Näyttelijän tulee siis itse luoda ja rakentaa roolihahmonsensa. Käsikirjoittaja tai ohjaaja voivat antaa suuntaviivoja hahmon luomista varten, mutta näyttelijä on se, joka lopulta tekee roolihahmosta sen mikä se on. Näin ollen samat roolihahmot voivat eri näyttelijöiden esittämänä olla täysin toisistaan poikkeavat.

2.4 Kuoro ja ensemble

Yleisesti ottaen kuoro koostuu kahdesta naisäänestä: sopraano ja altto, sekä kahdesta miesäänestä: tenori ja basso. Näiden kuoron sisäisten äänialojen tavoitteena on hyvin soiva, korvia hivelevä musiikki (Harttunen 2013, 10).

Teatterimaailmassa kuorosta käytetään nimitystä *ensemble*. Tämä ranskankielinen sana tarkoittaa adverbia "yhdessä" sekä substantiiveja "kokonaisuus", "yhtye", "yhdistelmäasu" (Kalmbach & Sundelin, 2001, 518). Paavilainen määrittelee ensemblen teatterityöryhmäksi, jonka tavoitteena on toisiaan tukien työskennellä yhteisen päämäärän hyväksi (Paavilainen 2012, 3). Tässä opinnäytetyössäni tarkoitan ensemblellä teatterin lavalla toimivaa joukkoa, joka laulaa kuoro-osuudet ja näyttelee joukkokohtaukset. Toisin sanoen se on näyttelevä ja laulava työryhmä, johon ei lasketa solisteja. Musiikkiteatterissa ensemblellä on erittäin suuri rooli. Esimerkiksi suuret musikaaliteokset ovat massiivisine tanssinumeroineen ja moniäänisine kappaleineen yleensä tarkoitettu ison työryhmän esitettäväksi ja laulettavaksi.

3 MUSIKAALI NIMELTÄÄN CATS

Opinnäytetyöni pohjautuu Lahden kaupunginteatterin ja Lahden uuden kesäteatterin yhteisproduktioon, jossa Cats-musikaalista tehtiin dramatisoitu konserttiversio. Tässä luvussa esittelen Cats-musikaalin luojan Andrew Lloyd Webberin, kerron hänen taustastaan, sekä lyhyesti hänen tuotannoistaan ja saavutuksistaan. Lisäksi kerron kyseisen musikaalin syntyhistoriasta ja tarkoitukseni on avata Catsin sisältöä ja tarinaa.

3.1 Andrew Lloyd Webber

Sir Andrew Lloyd Webber on vuonna 1948 Lontoossa syntynyt englantilainen säveltäjä, joka on sävellyksillään voittanut lukuisia Tony- ja Grammy –palkintoja (mm. Evita, Cats), sekä yhden Oscarin (Best Original song, You Must Love Me, Evita, 1996). Lloyd Webber on "Midaksen kosketuksen" omaava musikaalinen nero, joka on vuosikymmeniä ollut musikaaliteatterin dominoiva voima Atlantin molemmin puolin (Richmond 1995, 6).

Hänen isänsä toimi musiikin teorian ja säveltämisen professorina Royal College of Music – oppilaitoksessa, ja hänen äitinsä oli arvostettu ja pidetty musiikinopettaja. Andrewn lahjakkuus tuli ilmi jo varhain. Hän soitti lapsena viulua, käyrätorvea ja pianoa ja piti enemmän oman musiikkinsa soittamisesta kuin muiden tekemien teosten esittämisestä. Ensimmäisen sävellyksensä hän teki seitsemänvuotiaana ja on säveltänyt siitä lähtien. Vuonna 1957, yhdeksänvuotiaana, julkaistiin hänen ensimmäinen kuusiosainen sävellyksensä (Richmond 1995, 8-12).

Musiikillisia vaikutteita Lloyd Webber on ammentanut muun muassa sellaisilta artisteilta ja yhtyeiltä kuin Elvis Presley, Chuck Berry, Jerry Lee Lewis, Beatles ja Rolling Stones. (Richmond 1995, 14) Tämä on kuultavissa hänen musikaaleissaan, joissa pop- ja rock-musiikki yhdistyvät perinteiseen musikaalimusiikkiin.

Lloyd Webberin tunnetuimpia teoksia ovat *Joseph and the Amazing Technicolor Dreamcoat* (1968), *Jesus Christ Superstar* (1970), *Jeeves* (1975), *Evita* (1976), *Cats* (1981), *The Phantom of the Opera* (1986), *Sunset Boulevard* (1993).

3.2 Cats

Yksi tunnetuimmista ellei jopa tunnetuin Andrew Lloyd Webberin musikaaleista, *Cats*, sai maailman ensi-iltansa 11. toukokuuta vuonna 1981 New London teatterissa Lontoon West Endissä (Richmond 1995, 71). Toistaiseksi viimeinen esitys West Endissä oli 11. toukokuuta vuonna 2002, päivälleen 21 vuotta ensi-illan jälkeen. Yhteensä esityksiä kertyi 8949 kappaletta. (The Pop History Dig 2015.) Broadwaylle *Cats* saapui 7. lokakuuta 1982 (Richmond 1995, 71). Siellä sitä oli 18 vuodessa esitetty 7485 kertaa ja 16 vuoden tauon jälkeen vuonna 2016 se teki paluun Broadwaylle. *Cats* on käännetty yli 15 eri kielelle, ja sitä on esitetty ammattilaisproduktiona yli 30 eri maassa. (*Cats the Musical* 2016.)

3.2.1 *Cats*-musikaalin syntyhistoria

Andrew Lloyd Webberin ollessa pieni poika hänellä oli tapana istua äitinsä sylissä ja kuunnella tämän lukemia runoja Thomas Stearns Elliotin kirjasta *Old Possum's Book of Practical Cats*. Hän rakasti näitä tarinoita, ja kun hän vuosia myöhemmin Heathrown lentokentällä sattui löytämään tuon samaisen kirjan, muistot lapsuudesta palasivat hänen mieleensä. Lloyd Webber ymmärsi, että tässä hänellä olisi valmis musikaalin teksti, joka suorastaan huusi musiikkia ympärilleen. Hän teki kymmenen sovitusta T.S. Elliotin runoista ja esitti nämä tämän leskelle Valerielle. Tästä vaikuttuneena Valerie antoi Lloyd Webberille lukuisia julkaisemattomia edesmenneen miehensä runoja, joista lopulta syntyi mestariteos: *Cats*. Andrew tarvitsi apua teoksen dramatisoinnissa, ja pyysi sitä ensiksi amerikkalaiselta teatteriohjaajalta ja tuottajalta Harold Smith "Hal" Princeltä. Tämä kuunteli Lloyd Webberin ideoita produktiosta, ja kysyi sitten, mistä tarina oikeasti kertoo: "Onko kyse vertauskuvista? Kertooko

tämä brittiläisestä politiikasta?" Lloyd Webber nauroi, ja vastasi: "Hal! Se kertoo kissoista." Princen kieltäytyttyä Lloyd Webber kääntyi Trevor Nunnin puoleen, josta tuli musikaalin ohjaaja. (Richmond 1995, 71-73.)

3.2.2 Cats-musikaalin juoni

Tuukka Raitala, opinnäytetyössään Cats – matkalla kohti musikaalin ensi-iltaa, tiivistää juonen seuraavaan Catsin suomennettuun replikkiin:

"Ja kun Mooses Senior sen ilmoittaa, nimen yhden, niin tiivistyy yön hiljaisuus. Yks kissoista uudestisyntyä saa edessään koko Hellikkielämä uus." (Koivusalo 2006, Raitalan 2008 mukaan).

Cats-musikaalin juoni, kaikessa yksinkertaisuudessaan, on esitellä erilaisia kissoja. Yksi kissa toisensa jälkeen tulee esitellyksi hänestä tai heistä kertovan laulun muodossa. Pitkin matkaa toistuu kissojen mietiskely ja arvuuttelu siitä, kuka heistä saa kunnian syntyä uudelleen. Raitala kiteyttää juonta myös seuraavalla lauseella:

"Tarinassa esitellään peräkkäin kissoja, joilla on mahdollisuus saada uusi elämä, syntyä uudelleen, ja päästä kissojen taivaaseen." (Raitala 2008, 12)

En allekirjoita lauseen loppua: "pääsyä kissojen taivaaseen", sillä kyse on uuden elämän saamisesta ja uudelleen syntymisestä. Tätä mielestäni tukee myös alkuperäinen teksti:

"Now Old Deuteronomy just before dawn, thought a silence you feel you can cut with a knife, announces the cat who can now be reborn and come back to a different Jellicle life." (Eliot 1939).

Tämän erikoisempaa punaista lankaa on Catsista turha etsiä. Kuten Andrew Lloyd Webber itse sanoi, musikaali kertoo kissoista. Musikaali koostuu yksittäisistä lauluista, joista jokainen esittelee kissan tai kaksi. Laulut eivät nivoudu toisiinsa, vaan ovat erillisiä numeroita.

4 CATS -DRAMATISOITU MUSIKAALIKONSERTTI

Mitä eroa sitten on musikaalin ja siitä tehtävän konserttiversioiden välillä?

Yleisesti ottaen musikaalista tehtävä konserttiversio eroaa alkuperäisestä teoksesta siten, että silloin esitetään vain teoksessa olevat laulut ja musiikki, kaikki muu jätetään pois. Dramatisoidussa konserttiversiossa taas elävöitetään lauluja esittämällä ne näytellen, tanssien tai muuten dramatisoiden, edelleen jättäen pois kaikki muu. Catsin tapauksessa itse musikaalin ja dramatisoidun konserttiversioiden ero on melko pieni, sillä Cats on läpisävelletty teos, jossa ei ole yhtään pelkästään puhuttua repliikkiä, vaan kaikki tapahtuu säestettynä ja laulettuna. Tämän takia ainoa asia mikä muuttuu, on visuaalinen ilme.

Opinnäytetyöni pohjana oleva Laukesin ja Lahden kaupunginteatterin yhteistuotanto Cats –dramatisoitu musikaalikonsertti toteutettiin seuraavalla tavalla. Andrew Lloyd Webber oli itse määritellyt rajat, joiden puitteissa produktio tuli toteuttaa. Ensinnäkin musiikin tuli olla täysin alkuperäistä vastaava kaikkine soittimineen muuttamatta mitään sävellyksistä. Massiivinen, 16-henkinen orkesteri oli sijoitettu lavan keskelle korokkeelle. Toiseksi Lloyd Webber oli määrännyt, että kissa-asuja ei saanut käyttää missään tapauksessa, vaan mahdollisen puvustuksen tulisi olla jotakin aivan muuta. Meidän produktiossamme näyttävät tanssikohtaukset oli korvattu uskomattomilla sirkusnumeroilla, joiden avulla akrobaattiset sirkustaiteilijat toivat teatterin lavalle jotakin mitä Suomen musiikkiteatterikentällä ei ollut ennen nähty. Lavastus oli riisuttu ja visuaalinen ilme luotiin valaistuksella sekä taustalle heijastetuilla kuvilla. Vaikka kyseessä oli dramatisoitu konserttiversio, oli lopputuloksena oikeastaan täyspitkä musikaali. Alkuperäiseen, läpisävellettyyn musikaaliin verrattuna ainoat erot olivat oikeastaan vain kissa-asujen puuttuminen, sekä lavastuksen yksinkertaisuus.

5 HARJOITUSKAUSI

Cats-musikaalikonsertti sai ensi-iltansa Lahden kaupunginteatterissa tammikuussa 2016. Harjoitukset alkoivat loppusyksyllä 2015. Tässä osiossa käyn läpi niitä tuntemuksia ja ajatuksia, joita tässä musikaalissa mukana olevan ensikertalaisen mieleen nousee pitkin matkaa produktion ensimmäisistä harjoituksista aina siihen asti kunnes produktio on ohi. Pyrkimyksenä on antaa lukijalle mahdollisimman tarkka kuva siitä, mitä itse koin ja mitä tunsin produktion eri vaiheissa.

*Verkalleen hellikiksi tullaan. Pieni ja suuri, kumpikin
(Koivusalo 2006)*

5.1 Tilaisuuteen tarttuminen

Mitä ensikertalainen voi tällaiselta produktiolta odottaa? Aluksi ei oikeastaan mitään, sillä mitään vertailukohtaa ei ole. On mahdotonta kuvitella, miten prosessi alkaa tai etenee. Pelkästään tällaisen tilaisuuden tarjoutuminen tuntuu lottovoitolta. Ja kun tämä osui omalle kohdalle, tartuin ehdottomasti siihen kiinni. Hyppy tuntemattomaan kuitenkin pelottaa. Tunteet olivat ristiriitaiset, johtuen siitä, että mitään vastaavaa ei ollut koskaan tullut tehtyä. Mietin mielessäni: "Tuleeko tästä oikeasti mitään, ja jos tulee, niin mitä?" Innostuksesta johtuen aluksi pelotti myös se, että mitä jos tämä ei toteudukaan? Ensikertalaisen onni olisi produktion peruuntumisen sattuessa se, ettei tiedä mistä jää paitsi tai mitä menettäisi.

5.2 Ensimmäiset lauluharjoitukset

Ensimmäisiin lauluharjoituksiin mennessäni en todella tiennyt mitä oli tulossa. Cats oli teoksena minulle täysin vieras, lukuun ottamatta "Memory" -kappaletta. Onneksi sentään ensembleen, jonka kanssa alkuun harjoiteltiin, kuului ennestään tuttuja ihmisiä. Kun ensimmäisen kerran selailin materiaalia läpi, mielen valtasi pieni epätoivo: yli kaksikymmentä laulua ja harjoitusaikaa noin kaksi kuukautta. Miten ihmeessä voi kahdenkymmenen kappaaleen sanat muistaa ulkoa, kun koko materiaali on

täysin uutta? Ei ainuttakaan ennestään tuttua kappaletta, tai minkäänlaista tietoa siitä, miltä laulujen tulisi edes yrittää kuulostaa.

Ensiksi kävimme kapellimestarin johdolla kappaleet yksitellen läpi, jotta syntyisi jonkinlainen kuulokuva siitä, millainen laulu on kyseessä. Tämän jälkeen pala kerrallaan nivoimme osia yhteen ja kappale alkoi muotoutua, yksi toisensa jälkeen. Kun olimme siinä vaiheessa, että jokaiselle oli saatu kuulokuva kaikista kappaleista, varsinainen työ voisi alkaa. Suurin työ tuli tehdä omalla ajalla, sillä yhteisiä harjoituksia ennen ensi-iltaa oli ainoastaan kymmenen. Ensemblen kanssa harjoiteltiin kolme kertaa ennen kuin koko työryhmän yhteiset harjoitukset alkoivat.

5.3 Työryhmän yhteiset harjoitukset

Jos ensimmäisiä lauluharjoituksia jännitti hieman, niin tätä tilaisuutta vielä enemmän. Paikalla oli orkesteria lukuun ottamatta koko lavalla esiintyvä työryhmä. Ensemble oli nyt jo entuudestaan tuttu, kuten myös suurin osa solisteista, mutta ohjaajan, sirkustaiteilijoiden, tuottajan ja taustatiimin kanssa tapasimme ensimmäistä kertaa. Ohjaaja oli tietoinen siitä, että työryhmässä oli mukana sekä ensikertalaisia että alan ammattilaisia ja osasi alusta asti luoda työskentelyilmapiiristä sellaisen, jossa jokainen tunsi olonsa tarpeelliseksi ja tervetulleeksi.

Alkuun ohjaaja toivotti kaikki tervetulleiksi ja kertoi mitä olemme tekemässä. Hän avasi visioitaan ja selitti kuinka luodaan Cats ilman kissoja. Näistä visioista oli helpompi alkaa muodostaa mielikuvaa siitä mitä produktio toisi tullessaan ja kuinka se etenisi. Ensiksi ohjaaja teetti ryhmäytymisharjoituksia, jotka nopeasti saivat ujon ja varautuneen ensikertalaisenkin hieman rentoutumaan.

Vaikka minulta alan koulutusta vailla olevana ei vaadittukaan ihmeitä, sitä väkisin vertasi tekemisiään alan ammattilaisiin. Mikä oli se asia tai taito, mitä heillä oli ja minulla ei? Oma tekeminen kun tuntui hieman hölmöltä ja muiden taas näytti helpolta ja rennolta. Kyky heittäytyä! Ei sillä, etteikö sitä löytyisi myös minusta, mutta sitä ei ole koskaan harjoitellut, joten on

vaikea heittäytyä ja antaa mennä, kun ei ole tottunut tekemään niin. Ohjaajan kannustuksella ja avustuksella pystyin pikkuhiljaa karistamaan yltäni kaiken varautuneisuuden ja löytämään itsestäni sen sisälläni asustavan pienen esiintyjän: "Minähän pystyn tähän." Ohjaaja osasi antaa helppoja mielikuvia, joiden kautta ensikertalainenkin sai tarttumapintaa, mistä ammentaa. Hän pystyi visualisoimaan sen, miltä esitys tulisi näyttämään, ja osasi myös antaa ohjeita ja työkaluja sen toteuttamiseen. Kuvat lopullisesta kokonaisuudesta alkoivat hämärästi hahmottua. Suurin haaste tässä produktiossa tulisi olemaan se, kuinka laulaa kissoista ja esittää sekä esitellä kissoja olematta kuitenkaan kissa. Ohjaajan visiona olikin oivallisesti se, että olisimme ikään kuin heimo, jonka luonnetta, elintapoja ja kulttuuria ohjaa kissamaisuus, siis kissaihmissen heimo.

Kohtaus kerrallaan aloimme työstää laulun, musiikin ja liikkeen yhdistelmää, hahmotelemaan pieniä palasia. Ohjaaja pyysi kaikkia rohkeasti esittämään näkemyksiä ja heittämään ilmoille ideoita ja ehdotuksia, sillä harjoitusaika oli erittäin rajallinen ja poikkeuksellisen lyhyt. Näin kokonaisuus tulisi luotua yhdessä, eikä vain ohjaajan näkemystä toteuttaen. Koulun liikuntasalia muistuttavassa tilassa ei kuitenkaan päästä siihen samaan tunnelmaan tai tilan tuntuun, joka tulisi varsinaisesti olemaan käytössä, joten oli vaikeaa kuvitella miltä lopputulos tulisi näyttämään. Ensimmäisten harjoitusten jälkeen odotti jo malttamattomana seuraavia, sillä innostus musiikkiteatterin tekemiseen oli räjähtänyt. Tuntui että tästä tulee vielä jotain suurta.

5.4 Kokonaisuuden hahmottelu

Seuraaviin harjoituksiin kokoonpanoon liittyi myös viimeinen osatekijä, orkesteri. Vaikka tällaisessa harjoitustilassa ei kuulokuva yllä lähellekään sitä, mitä se tulee olemaan teatterin lavalla äänentoistolaitteiden kanssa ja oikein miksattuna, kuulostaa 16-henkinen orkesteri aivan upealta. On aivan eri asia kuunnella nauhoitettua musiikkia, kuin kuunnella elävästi esitettyä soitantaa. Mitään tällaista en ollut osannut odottaa tai kuvitella. Aikaisemmin pelkän pianon säestyksellä harjoitellut kappaleet nousivat

orkesterin säestämän aivan uusiin sfääreihin. Tämä antoi myös aivan uutta intoa ja energiaa työstää ohjelmanumeroita, sillä kappaleiden tyyli ja tunnelma saivat aivan uuden ulottuvuuden.

Tässä vaiheessa oltiin siinä tilanteessa, että ensi-iltaan on aikaa yksi kuukausi ja harjoituskertoja ennen ensi-iltaviikkoa kolme. Ennen ensi-iltaviikkoa siis kolmet harjoitukset koko esiintyvän työryhmän kanssa. Vaikka innostuneisuus oli edelleen nousujohteinen, ja vaikka yksittäiset kappaleet alkoivat jo hahmottua ja nivoutua pikkuhiljaa yhteen, oli lopullinen esitys vielä alkutekijöissään. Olisiko tämä mahdollista saada aikaan kuukaudessa?

Kokonaisuus ja lopputulos olisi ollut helpompi hahmottaa, jos lauluja olisi harjoiteltu esityksen kronologisessa järjestyksessä, mutta aikataulun tiukkuuden vuoksi tämä ei ollut mahdollista. Kun harjoiteltiin ensin yhtä laulua alkupuolelta, ja sen jälkeen toista loppupuolelta, oli vielä tässä vaiheessa vaikea nähdä, kuinka jälkimmäiseen kohtaukseen oli päädytty. Paniikkiin ei kuitenkaan ollut syytä, sillä luottamus työryhmän ammattitaitoon oli vankka. Harjoituspäivät olivat pitkiä ja uuvuttavia, mutta erittäin antoisia. Tällaista kun ei ollut koskaan ennen kokenut, oli kaikesta haltioissaan ja huomasi rakastuvansa musikaalitaiteen tekemiseen.

6 TEATTERIN LAVALLA

Viimeiset harjoitukset toteutettiin teatterissa. Siirtyminen koulun salista teatterin lavalle nosti produktion toteuttamisen seuraavalle tasolle. Nyt oltiin taas askeleen lähempänä sitä hetkeä, johon koko harjoituskausi tähtäsi.

6.1 Ensi-iltaviikko

Ensi-iltaan oli aikaa kolme päivää. Jännittynyt innostus iski heti astuessani teatterin ovista sisälle. Tiukalla ja tiiviillä aikataululla aloimme kasata produktiota siinä tilassa ja niillä työkaluilla, joilla varsinaiset esityksetkin tultaisiin tekemään. Teatterin lava ja tyhjä sali näyttivät paljon pienemmiltä kuin miltä ne tuntuivat käydessäni katsomassa esityksiä. Haasteena tässä vaiheessa oli se, kuinka lavalla tulisi olla ja esiintyä. Mitä siellä voisi tehdä ja mitä taas ei? Miltä lavalla työskentely näyttäisi katsomoon ja välittyisikö se, mitä yrittäisi kertoa? Pian opin sen, että mitä ikinä lavalla tekisikään, täytyi se tehdä isosti, jotta se näyttäisi katsomoon normaalilta. Katsomosta käsin katsottuna normaali käyttäytyminen lavalla näytti pieneltä pipertelyltä. Jotta liikkeet ja eleet erottuisivat ja välittyisivät myös katsomon takariviin, tuli kaikki tehdä paljon suuremmassa mittakaavassa. Tunnelma sen kuin nousi entisestään. Mikrofonien, asujen, maskeerauksen, lavasteiden, valojen ja äänentoiston yhdistelmästä alkoi hahmottua, kuinka suurta produktiota sitä oikeasti oltiinkaan tekemässä.

Vasta nyt aloimme käydä läpi koko esitystä alusta loppuun ja ensimmäistä kertaa näimme myös sirkustaiteilijoiden ohjelmanumerot, jotka olivat todella huikeita. Pitkät päivät verottivat, eikä uni meinannut maistua. Kohtaukset, musiikki ja laulujen sanat pyörivät päässä. Seurasi kolme päivää tiukkaa työskentelyä, uudestaan ja uudestaan. Jännitys kohosi mitä lähemmäksi ensi-ilta tuli, mutta into ei laantunut, päinvastoin. Vielä ei osannut aavistaa, miltä yleisön edessä työskentely tulisi tuntumaan, eikä sitä oikeastaan edes ajatellut. Todellisuus iskisi vasten kasvoja vasta

myöhemmin. Sandqvist kiteyttää koko teatteriproduktion tekemisen seuraavasti:

"Esityksen valmistaminen teatteriin on aina prosessi, johon osallistuu koko ryhmä, ensemble sitä tiiviimmin, mitä lähemmäksi ensi-ilta tulee. Ja kun esitys on valmis, sen esittäminen vaatii aina ponnistuksen, johon kaikki asianosaiset osallistuvat samalla kertaa." (Sandqvist 1995, 152)

6.2 Ensimmäistä kertaa yleisön edessä

Yleisesti ottaen produktiot kulminoituvat ensi-iltaan, ja se on se mihin tähdätään ja mistä puhutaan, vaikka ensi-ilta onkin vasta se ensimmäinen esitys monesta. Ennen tätä on teatterissa tapana esittää teos yleisölle kerran tai kaksi, ikään kuin harjoituksena elävän yleisön edessä. Näistä käytetään teatterissa yleensä nimiä ensimmäinen tai toinen pääharjoitus, omaisten ennakko tai ennakkonäytös. Itselleni tämä tarkoitti ensiesiintymistä teatterin lavalla yleisön edessä.

Siihen liittynyt jännitys oli jotain, mitä en ollut koskaan aikaisemmin kokenut missään tilanteessa, ja jännittäviä esiintymistilanteita on ollut aikaisemminkin, mutta ei tässä mittakaavassa. Adrenaliini virtasi kehossa ja tuntui kuin tuhansia perhosia olisi pyrkinyt ulos vatsastani. Ainut asia, josta sai lievennystä olotilaan, oli ajatus siitä, että onneksi lavalle ei tarvinnut mennä yksin. Huomio ei kiinnittyisi pelkästään minuun, vaan lavalla olisi samaan aikaan noin neljäkymmentä muutakin esiintyjää. Mutta miksi kukaan haluaa työntää itseään vapaaehtoisesti tällaiseen tilanteeseen?

Mikael Helasvuo kirjoittaa artikkelissaan esiintyvistä esittämisestä, että tällaisessa tilanteessa on kriisin tunnusmerkit, kun verenpaine ja adrenaliini kohoavat. Yleisö haluaa joko lynkata tai palvoa. (Helasvuo 1995, 139.) Epäonnistumisen pelko aiheuttaa jännityksen. Mitä jos unohdan sanat? Tuossa tilanteessa jännityksen ja pelonsekaiset tunteet olivat niin uskomattomat, että ajatukset eivät olleet mitenkään selkeät. Yritin vain selviytyä tulevasta.

Sali hiljeni ja esitys alkoi. Orkesterin aloittaessa, ja sen hetken lähestyessä, kun lavalle piti kohta juosta, teki mieli oksentaa. Helasvuon mukaan tällaisessa tilanteessa kädet hikoavat, pulssi kiihtyy ja adrenaliini virtaa. Tekisi mieli paeta, mutta nyt on vain suoritettava kaikki vaadittava ja oltava edukseen (Helasvuo 1995, 140). Nyt! Teatterin sali ei enää tuntunut yhtään pieneltä, vaan valtavalta. Satapäinen yleisö tuijotti juuri minua. Helasvuo vertaa esiintymishetkeä ammattitaistelijan työhön. Tämä lyö harjoituksissa mitä hirmuisimpia vastustajia, mutta tositilanteessa hän ei haluaisi mitään muuta kuin paeta kotiin (Helasvuo 1995, 141).

Ensimmäisten minuuttien jälkeen jännitys muuttui voimavaraksi ja riemuksi. Pelko väistyi ja tilalle tuli into. Kuinka mahtavaa näiden ihmisten kanssa oli olla lavalla tekemässä juuri sitä juuri silloin. Koko esityksen ajan jännitys oli läsnä joka tilanteessa. Se ei kuitenkaan ollut häiriötekijä, vaan auttoi keskittymään ja olemaan tarkka tekemisissään. Jollain oudon masokistisella tavalla sitä huomasi nauttivansa siitä tilanteesta ja tunteesta.

Esityksen päätyttyä ja yleisön taputtaessa ensiesiintymisen jännitys purkautui lopullisesti. Useaan otteeseen joutui nieleskelemään lavalla kumartaessaan ja kiittäessään yleisöä. Väkisinkin meinasi itku tulla, kun tajuasi, että siitä selvittiin ehjin nahoin. Täydellinen ja virheetön esitys se ei ollut, mutta piti muistaa, että kyseessä oli harjoitus. Ensi-ilta odotti vasta huomenna.

6.3 Ensi-ilta

Ennen lavalle menoa jännitti. Ei onneksi enää pakokauhun sekaisin tuntein, vaan hyvällä tavalla. Jännitys oli muuttunut kutkuttavaksi kihelmöinniksi ja innostuneisuudeksi. Edellisestä illasta huomasi, että kyllä minä pystyin siihen. Itseluottamus oli kasvanut, eikä yleisön eteen meneminen enää pelottanut. Energiataso oli huipussaan ja esiintymisestä nautti täysin rinnoin. Esitys kulki hienosti raiteillaan ja koko työryhmästä huokui ilo ja varmuus. Lavalla tunsin, kuinka jokainen esiintyjä nautti siitä

mitä olimme tekemässä. Loppukiitoksissa osa yleisöstä antoi aplodeja jopa seisten. Oli todella palkitseva tunne olla lavalla kumartamassa, kun näki, että katsojat olivat nauttineet esityksestä. Tämä oli se mihin koko ajan oli tähdätty, vaikka kyseessä olikin vasta ensimmäinen virallinen esitys.

6.4 Toisen esityksen kirous

Toisessa esityksessä ei jännityksestä ollut enää tietoaakaan. Vaikka takana oli vasta kaksi esitystä yleisölle, tuntui kuin sitä olisi tehty aina. Olo oli ehkä hiukan flegmaattinen ja ajatukset harhailivat. Ensimmäisen puoliskon jälkeen oli hieman pettynyt mieli. Oma tekeminen ei ollut aivan sillä tasolla, johon edellisissä esityksissä pääsi. Tuntui, ettei muiltakaan löytynyt sitä samaa energisyyttä, joka ensi-illassa oli. Toisella puoliskolla täytyi parantaa.

Kun viimeisen kappaleen jälkeen poistui lavalta verhojen taakse, harmitti. Energiataso ei missään vaiheessa noussut, sanoja unohtui ja tekeminen oli vaikeaa. Virheitä tapahtui itse kullekin eikä ryhmästä huokunut edellisten esitysten tapainen ilo ja tekemisen meininki. Onneksi tämä ei välittynyt yleisöön. Siitä kertoi jotakin se, että tultaessa kumartamaan koko yleisö osoitti suosiotaan seisaaltaan. Se ei ole ihan jokapäiväistä teatterimaailmassa. Olisi tehnyt mieli itkeä ja pyydellä anteeksi huonoa esitystä. Tästä voisi vetää johtopäätöksen, että virheet, jotka tuntuvat itsestä isoilta, tai hieman aneeminen tekeminen, eivät välttämättä kuitenkaan näy katsomoon.

Myöhemmin pukuhuoneessa kokeneet ammattilaiset kertoivat että toinen esitys on tunnetusti usein heikko. Johtuneeko tämä siitä, että ensi-iltaan satsataan kaikki mahdollinen ja siihen panostetaan aivan erityisellä tavalla, joten seuraavasta esityksestä muodostuu niin sanottu aallonpohja. Ensikertalaiselle tämä oli totaalinen yllätys. Ei ehkä olisi ollut siinä tilanteessa, jos vain oma tekeminen olisi ollut huonoa, mutta kun koko

työryhmästä aisti, ettei parhaaseen tasoon ylletty, ei lähellekään. Miksei kukaan varoittanut etukäteen?

6.5 Loppu esityskausi

Toisesta esityksestä oli päästy yli ja siitä oli otettu opiksi. Loput esitykset tehtiin hyvällä energialla ja intensiteetillä. Jokaisesta jäljellä olevasta esityksestä nautti aivan erityisesti. Lavalla oli uskomattoman mukava olla, eikä halunnut tämän produktion loppuvan. Kaiken kaikkiaan esityksiä oli seitsemän, ja jokaisen jäljellä olleen esityksen jälkeen toivoi produktion jatkuvan kauemmin. Tästä syystä jokainen lavalla vietetty hetki oli erityinen, nautinnollinen, ja kaikesta siitä halusi ottaa irti sen mitä vain oli mahdollista. Tämän lyhyehkön periodin aikana työryhmästä oli kasvanut minulle toinen perhe, jonka kanssa oli valtavan ihanaa työskennellä ja esiintyä. Kun Mikael Helasvuo luonnehtii esityshetken olevan esitettävän teoksen valmistusperiodin päätepiste, joka on prosessiin kuuluva välttämätön paha (Helasvuo 1995, 141), niin ensimmäisen esityksen kynnyksellä olisin voinutkin olla samaa mieltä, mutta enää en. Mielestäni esiintyminen on ehdottomasti tuon prosessin paras hetki.

Viimeisessä näytöksessä nautin jokaisesta hetkestä koko sielullani. Ja kun viimeistä kertaa tulimme kumartamaan ja kiittämään yleisöä, oli olo hyvin haikea. En olisi suonut sen olevan vielä ohi. Kuukauden ajanjaksolle sijoittunut esityskausi oli eittämättä liian lyhyt. Liekö pidemmissä produktioissa sitten toisin? Onko niissä viimeinen esitys enemmän helpottava kokemus kuin haikea? Nuo viimeisimmät viikot oli elämä pyörinyt pelkästään tuon produktion ympärillä. Mitä kaiken sen jälkeen tulisi tapahtumaan?

7 PRODUKTION PÄÄTTYMINEN

Cats-produktion loputtua tuntui kuin olisi jäänyt tyhjän päälle. Yhtäkkiä arki muuttui taas normaaliksi, eikä teatterin lavalle ollut enää pääsyä.

Kissaperhe ympäriltä oli kadonnut kukin omille teilleen ja esityksistä oli jäljellä vain upeat muistot. Nyt ymmärsin erittäin hyvin, miksi teatteriproduktioiden viimeisten näytöksien jälkeen pidettäviä juhlia kutsutaan hautajaisiksi. Kahden viikon ajan oli tyhjä olo. Tänä aikana kävin läpi samoja tuntemuksia, joita hautajaisten tai läheisen ihmisen kuoleman jälkeen käydään: tuli opetella elämään ilman jotakin, mikä oli viimeiset kuukaudet kuulunut olennaisena osana omaan arkeen. Vastaavaa kokemusta ja tilaisuutta tuskin tulee enää koskaan eteen minun kohdallani, joten olen erittäin etuoikeutettu saadessani olla mukana toteuttamassa käsittämättömän hienoa produktiota.

Seitsemän esitystä yhtä lukuun ottamatta esitettiin täysille katsomoille ja näytökset jättivät elinikäiset jäljet. Tämän ainutlaatuisen tilaisuuden myötä koin jotain erityistä, mitä ei voi mistään oppaista tai kirjoista opiskella. Kukaan ei tosin varoittanut vieroitusoireista, joita produktion päättymisen aiheuttaisi. Ensikertalaiselle tämäkin oli shokeeraavaa. Onneksi lievitystä sai, ja saa tarpeen tullen, ääni- ja videotallenteista, joita esityksistä tehtiin.

Muisto, oon kuunvalossa yksin. Hymyn suon eilislle, muistan kauneuttain. Silloin tiesin sen, mitä onkaan onnellisuus. Muisto viipyy sielussain. (Koivusalo 2006)

8 YHTEENVETO

Osaako ensikertalainen valmistautua tällaiseen produktioon? Parhaansa mukaan kyllä, mutta matkan varrella tulee esiin lukemattomia sellaisia asioita, joihin ei todellakaan osaa varautua, ellei ole aikaisempaa kokemusta. Pystyykö ensikertalainen kuvittelemaan, millainen produktiosta tulee ja mitä kaikkea siihen kuuluu? Pystyy, mutta kuvitelmat eivät vastaa todellisuutta. Pala sieltä ja toinen täältä voivat osua lähelle, mutta ainakin tässä tapauksessa lopputulos ylitti kaikki villeimmätkin fantasiat.

Ensikertalaisen ja alan koulutusta vailla olevan näkökulmasta oppimisprosessina ja kokemuksena tämä produktio oli täysin vertaansa vailla. Produktio oli niin syväluotaava opetus musiikkiteatterin maailmasta, että parempaa tapaa saada tietoa ja näkemyksiä tästä alasta on vaikea löytää. Kuinka amatööri sitten istuu suurmusikaalin keskiöön? Tässä tapauksessa mielestäni oikein hyvin. Ehkä sisälläni oli synnynnäisesti olemassa niitä valmiuksia ja taitoja, joita tällainen produktio vaatii. Ne vain eivät olleet aikaisemmin tulleet esille, eikä sellaista tilannetta, jossa niitä olisi tarvittu, ollut tullut vastaan enne tätä. Tällaisen kokemuksen myötä on esiintymisestä ja esittämisestä karttunut rutkasti tietotaitoa.

Vaatii rohkeutta, ja ehkä tietynlaista suuruudenhulluutta, tarttua tällaiseen tilaisuuteen ja heittäytyä mukaan tuntemattomaan maailmaan. Salla Korpela on haastatellut 15 henkilöä, jotka ovat syystä tai toisesta vaihtaneet alaansa. Jokaisessa tapauksessa motiivi tähän on lähtenyt yksilöstä itsestään ja tietyssä elämänvaiheessa he ovat päättäneet tarttua tilaisuuteen vaihtaa ammattia. Osalla tämä tarkoitti unelmien ja haaveiden toteuttamista, jotka ovat kytenneet pinnan alla jo pitkään, ja joita ei silloisessa ammatissa ole ollut mahdollista toteuttaa. (Korpela 2009.) Minun tapauksessani kyse ei ollut alan vaihdosta. Yhtäläisyyksiä Korpelan haastattelemiin henkilöihin löytyy siitä, että pääsin kokeilemaan jotakin mistä olin haaveillut jo pitkään. Heistä monet kävivät läpi samoja tuntemuksia, joita itsekkin kävin hypätessään uuden ammatin ja alan pyörteisiin. Useaa henkilöä mietitytti miten he pärjäävät uudessa

ammattissa ilman aikaisempaa kokoemusta. Moni olikin vaihtanut täysin erilaiseen ammattiin: pankinjohtajasta taksikusiksi tai toimittajasta papiksi. Haastatellut henkilöt eivät ajatelleet ensimmäisen työnsä olleen väärä valinta, mutta he olivat erittäin iloisia, että olivat uskaltaneet toteuttaa unelmiansa ja olivat onnellisia uudessa työssään

Yhteiskunta toimii parhaiten ja ihmiset ovat onnellisimmillaan kun he tekevät työtä, joka todella sopii heille. Se, jos mikä, on menestystä. Ole siis rohkea ja hyppää! (Korpela 2009)

Minulle tämä produktio oli tilaisuus toteuttaa unelma. Riskinottaminen kannatti, kaikista epäilyistä huolimatta. Produktion myötä sain paremman käsityksen esiintyvän ihmisen luonteesta ja minkälaiset ihmiset näyttelijän ammattiin hakeutuvat. Esiintyjältä vaaditaan tietynlaisia ominaisuuksia ja luonteenpiirteitä. Mikael Helasvuo kuvaakin mielestäni erittäin osuvasti esiintyjän luonnetta:

”Masokismi, itsensä riskeeraaminen kärsimyksille ja katastrofeille, lienee tärkeä tekijä esiintyjän luonnekuvassa. Toisaalta kukaan ei myöskään ryhdy tälle alalle, ellei hänellä ole jonkinlaista suuruudenhullua kuvaa omien tulkintojensa liitovoimasta.” (Helasvuo 1995, 142)

Tuo, ehkä aikaisemmin piilossa pysytellyt esiintyjä on tämän Produktion myötä noussut esiin. Saako tämä esiintyjä kasvaa ja ruokitaanko sitä, on taas asia erikseen. Ainakin minä nyt tiedän, että minusta on musiikkiteatterin tekijäksi ja esiintyjäksi. Jari Manninen kävi omassa prosessissaan läpi samoja tuntemuksia ja ajatuksia, joita minullakin oli omassani ja kokemukset olivat hyvin samankaltaiset. Alkuasetelmana oli ihailu: minulla musiikkiteatterin tekijöitä kohtaan ja Mannisella näyttelviä ohjaajia kohtaan. Seuraava askel oli lähteä kokeilemaan ihailun kohteena olevaa työtapaa. Samoin kuin ensikertalainen teatterin lavalla, kohtasi Manninen näyttellevänä ohjaajana useita tilanteita, joihin ei ollut osannut varautua. Jotkut prosessin vaiheet taas etenivät juuri niin kuin oli kuvitellutkin. Manninen huomasi prosessin edetessä, kuinka vaikeaa tuo ihailmansa työtavan käyttäminen oikeasti on eivätkä omat ajatukset vastanneetkaan todellisuutta (Manninen 2012, 19) Samalla tavalla itsekin

yllätyin useaan otteeseen prosessin edetessä kuinka kaukana todellisuudesta omat mielikuvat olivat ja kuinka paljon produktion tekeminen vaati. Oppimisen kannalta prosessi oli erittäin antoisa ja syväluotaava kokemus. Olen täysin samaa mieltä Mannisen kanssa siitä, kuinka suhtautuminen ihaillemaansa ammattiin muuttuu arkisemmaksi, kun itse pääsee tekemään samaa. Ihailua se ei poista, mutta tämän jälkeen voi laskea itsensä samaan sarjaan ihailemiensa henkilöiden kanssa, vaikkakaan ei samalle tasolle. Tällaisen kokemuksen jälkeen huomaa kuinka haastavaa tuon ammatin harjoittaminen oikeasti on. (Manninen 2012, 27.)

LÄHTEET

Kirjalliset lähteet

Brecht, B. 1991. Kirjoituksia teatterista. Helsinki: VAPK-kustannus.

Cats the Musical. 2016. Cats the musical returns to Broadway. [viitattu 12.10.2016]. Saatavissa: <http://www.catsthemusical.com/cats-the-musical-returns-to-broadway>

Eliot, T.S. 1939. Old Possum's Book of Practical Cats. Harcourt Brace & Company.

Harttunen, A. 2013. Äänenmuodostus ja kuorolaulu. Opinnäytetyö. Oulun seudun ammattikorkeakoulu

Helasvuo, M. 1995. Esiintyvistä esittämisestä. Teoksessa Ojala R. (toim.) Esiintyjä – taiteen tulkki ja tekijä. Helsinki: WSOY

Kalmbach, J. & Sundelin, S. 2001. Suomi Ranska Suomi. Taskusanakirja. Helsinki, WSOY

Koivusalo, M. 2006. Cats –musikaalin käsikirjoitus. Lahden kaupunginteatteri/ Laukes. 2016.

Korpela, S. 2009. Elämänmuutos – Hyppy uudelle uralle. Helsinki: Minerva Kustannus Oy

Koskinen, A-M. 2015. Laulaja ja laulava näyttelijä - samaa maata, eri sukua. Opinnäytetyö. Lahden ammattikorkeakoulu.

Manninen, J. 2012. Ohjaamisen ja näyttelemisen yhdistäminen ensikertalaisen näkökulmasta. Opinnäytetyö. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu.

Paavilainen, L-M. 2012. Yhteinen syke – kohti ensembleteatteria ohjaajan näkökulmasta. Opinnäytetyö. Centria ammattikorkeakoulu.

Raitala, T. 2008. Cats – matkalla kohti musikaalin ensi-iltaa. Opinnäytetyö.
Lahden ammattikorkeakoulu

Richmond, K. 1995. The musicals of Andrew Lloyd Webber. London,
Virgin Publishing Limited

Sandqvist, V. 1995. Paradoksaalinen ammatti: näyttelijä. Näyttelijäntyön
historiasta, teoriasta ja käytännöstä. Teoksessa Ojala R. (toim.) Esiintyjä –
taiteen tulkki ja tekijä. Helsinki: WSOY

The Pop History Dig. 2015. West End & Cats. [viitattu 12.10.2016].
Saatavissa: <http://www.pophistorydig.com/topics/tag/west-end-cats/>

LIITTEET

Liite 1.

Kuva © Johannes Wilenius. Cats 2016 työryhmä.

Liite 2.

Kuva © Johannes Wilenius.

Liite 3.

Lahden Catsin sirkusilme syntyy tiukassa aikataulussa: yhteisharjoitukset alkoivat juuri, ensi-ilta on jo kuukauden päästä ESS

Kun tehdään kissamusikaalia ilman kissoja, on porukan syytä olla poikkeuksellisen lahjakasta. Lahden Catsissa on: lähes kaikki mukanaolijat ovat joko nykyisiä tai entisiä opiskelijoita Lamkin musiikkiteatterilinjalta tai koulutuskeskus Salpauksen sirkuslinjalta.

Koska Andrew Lloyd Webber ei enää halua, että Catsia tehdään kissaturkit päällä, Laukesin piti keksiä musikaalikonserttiaan varten jotain erilaista. Niin päädyttiin sirkukseen.

Ohjaaja Kazimir Kolesnikin mukaan Catsin sirkusilmeen luominen ei ollut kovinkaan vaikeaa. Koska runokokoelmaan pohjaava alkuperäisesitysikin on dramaturgialtaan jokseenkin repaleinen, on kappaleiden väleihin helppo ujuttaa erilaisia sirkustemppejuja.

Suurempia hankaluuksia aiheuttaa tiukka aikataulu. Kuoroharjoitukset aloitettiin jo syksyllä, mutta näyttämöllä koko paketti pitäisi vetää kasaan vajaassa kuukaudessa.

” Musikaaleissa on teattereiden tulevaisuus.

Kazimir Kolesnik

– Yhteisharjoitukset aloitettiin vasta viime maanantaina. Mutta kyllä tästä vielä esitys tulee. Mukana on luovia nuoria ihmisiä, jotka tekevät ihan oikeasti kotiläksynsä, Kolesnik kiittelee.

Sokerina pohjalla Memory

Catsin idea oli omana aikanaan melko vallankumouksellinen, sillä musikaalissa ei oikeastaan ole selvästi erottuvaa juonta. T.S. Eliotin kissarunoihin pohjaavan draaman löyhänä kehyksenä toimii kertomus kissoista, jotka valitsevat joukostaan yhden nousemaan "Heaviside Layerille".

– Siinäähän on mukana jonkinlainen ajatus uudelleen syntymisestä. Meidän oma lisämme esitystraditioon on se, että tässä kyse ei ole oikeastaan kissoista lainkaan vaan kissaihmisistä, Kolesnik sanoo.

Kolesnik toimi itse näyttelijänä Lontoon West Endissä vuonna 1981, kun Cats nousi naapuriteatterista koko maailman tietoisuuteen. Kapellimestari Markku Luuppala muistaa puolestaan Helsingin kaupunginteatterin version 1980-luvun lopulta.

Catsin suosion salaisuutta herrat osaavat vain arvailla.

– Webberin tarttuva ja erittäin viihdyttävä musiikki on varmaan yksi tekijä, Kolesnik sanoo.

– Ja tietysti se, että mukana on Memory. Jokainen musikaali tarvitsee kunnan hittibiisin, Luuppala tuumii.

Voi Lahti, minkä teit

Catsin musiikki, jota on yhteensä parikymmentä kappaletta, kuullaan Lahdessa alkuperäisasussaan. Lavalle tulee peräti 16 soittajan orkesteri, joten soundeista onnistumisen ei ainakaan pitäisi jäädä kiinni.

– Sanoisin, että se pienentää epäonnistumisen riskiä huomattavasti, Luuppala luonnehtii.

Cats jää Lamkin musiikkiteatterilinjan viimeiseksi suuremmaksi taidonnäytteeksi, sillä lakkautettu linja vetelee viimeisiään. Se saa Luuppalan ja Kolesnikin näkemään punaista.

– En oikein ymmärrä, mitä Lahdessa ajateltiin, kun siitä päästettiin irti. Musikaaleissa on teattereiden tulevaisuus, Kolesnik sanoo.

Cats saa ensi-iltansa Lahden kaupunginteatterin Juhani-näyttämöllä 28. tammikuuta.

Ilkka Kuosmanen

Liite 4.

KULTTUURI JA VIHDE 2.1.2016

Cats on pukusuunnittelijan suururakka: kukaan ei saa näyttää kissalta **ESS**

Kun Lahden Catsin näyttelijät painavat pitkää päivää harjoituksissa Lahden Wanhan Teatterin lattialla, pukusuunnittelija Heli Salomaa puuhailee joukkoineen kulisseissa. Yksi kerrallaan Salomaa kutsuu kissoja sovittamaan pukujaan näyttämölle.

– Oma suosikkini kissoista on varmaankin taikurikissa Mr. Mistoffolees, sillä sillä on vihreä puku, Salomaa miettii.

Salomaa kertoo suunnitelleensa Catsiin yhteensä 35 pukua - kyseessä on samalla lopputyö hänen maisterinopintoihinsa Taideteollisessa korkeakoulussa. Mukana ei ole ensimmäistäkään karvatupsua, sillä Andrew Loyd Webber on määrännyt, että pukujen pitää näyttää joltain muulta kuin kissoilta.

– Tosin kun tätä on esitetty ehkä jotain parisataa kertaa ne kissaturkit päällä, niin ehkä on jo aikakin etsiä jotain muuta, Salomaa sanoo.

Mukana supersankariajatusta

Salomaa kertoo lähteneensä liikkeelle futuristisesta ajatuksesta: Lahden Cats sijoittuu ehkä jonnekin 2050-luvulle, jolloin orgaaniset materiaalit eivät ole enää käytössä.

– Kaikki materiaalit ovat keinokuitua, enimmäkseen keinonahkaa. Laserleikatuilla muovisomisteilla hain niihin myös sellaista supersankariajatusta, Salomaa luonnehtii.

Oman rajoituksensa pukusuunnittelulle asettaa se, että puku ei saa vaikeuttaa näyttelijöiden liikkumista, jota on sirkushenkisessä Catsissa melkoisesti.

– Ratkaisin asian niin, että jokaisella on alla lycrapuku, jonka päälle tehdään varsinainen puvustus kevyesti.

Etelä-Suomen Sanomat 2.1.2016

Liite 5.

Teatteri-arvio: Lahden Cats soi loistokkaana, mutta esitys kaipaa lisää liikettä ESS

Cats

Ensi-ilta Juhani-näytämöllä 28.1.

Sen jälkeen kun Cats nähtiin viimeksi Lahden kaupunginteatterissa vuonna 2008, on perheeseemme tullut kissa. Ymmärrän nyt ehkä aiempaakin paremmin, miksi T.S. Eliot halusi tehdä kokonaisen runokokoelman kissojen erilaisista luonteista.

” Tästä porukasta olisi taatusti irronnut myös tanssi-ilmaisua.

Erityisen hyvin ymmärrän niin sanottuja riivökissoja, joita Andrew Lloyd Webberin Cats-musikaalissa edustavat esimerkiksi Mungonjerri, Rontinriesa ja Hämäräinen.

Kasvaneesta ymmäryksestä huolimatta on pakko todeta, että Catsin uusi tuleminen jäi hieman vaisuksi. Suurin ongelma on tanssien puute. Esityksessä ei ole erillistä koreografiaa vaan liikkeen ovat suunnitelleet ohjaaja Kazimir Kolesnik ja työryhmä yhdessä. Se näkyy.

Koska kyseessä on musikaalikonsertti, jossa ei ole mainittavampaa lavastusta, jää katsoja kaipaamaan entistäkin enemmän sitä, että porukan ryhädynamiikassa riittäisi katsottavaa. Nyt liikkuminen on vähän mitä sattuu. Enimmäkseen kissat notkuvat yhdessä läjässä katsomassa, kuinka heistä yksi kerrallaan laulaa.

Tanssien puutteelle on todennäköisesti olemassa luonteva selitys - ehkä niukka harjoitusaika, budjettirajoitukset tai orkesterin sijoittaminen keskelle näyttämöä?

Se ei kuitenkaan poista sitä tosiasiaa, että Lahden ammattikorkeakoulun entisistä ja nykyisistä musiikkiteatterinjalaisista koostuva parikymmenpäinen ensemble tuntuu olevan kaupunginteatterin suurella näyttämöllä vajaakäytössä. Tästä porukasta olisi taatusti irronnut myös sitä tanssi-ilmaisua.

Sirkusta mukana mausteeksi

Laukes sai esitysoikeudet Catsiin sillä ehdolla, että musiikki toteutetaan alkuperäisasussaan ja että visuaalinen ilme rakennetaan uusiksi.

Puvustaja Heli Salomaa on rakentanut esiintyjille varsin mielikuvitukselliset puvut, jotka eivät viittaa millään tavalla kissoihin. Valitettavasti ne eivät viittaa oikein mihinkään muuallekaan, joten niistä ei ole antamaan tulkinnalle viitekehystä.

Entäs se paljon puhuttu sirkus sitten? Näyttävää toki eikä niinkään kaukaa haettua, sillä kissojen tempuilu on oikeastikin usein pelkkää trapetsianssia.

Varsinkin isolla cyr-renkaalla villisti pyörivä Plato (Otto Tammivaara), rengastrapetsilla käärmeeen lailla notkisteleva Etcetera (Milla Järvinen) ja suorastaan vaarallisen korkealle kankaita pitkin nouseva Hämäräinen (Karita Tikka) tekivät ensi-illassa vaikutuksen uskalluksella ja taidoillaan.

Sirkuselementtejä on kuitenkin mukana vain mausteeksi siellä täällä, joten tanssien puuttumista sillä ei täysin korvata.

Loppua kohti lämpenevää

Webberin musiikkia on usein keuhuttu monimuotoisuudestaan, eikä Cats tee poikkeusta. Musikaali on täynnä tarttuvia melodioita. Rökkibiisit ja balladit kannattelevat viitteellistä juontaa, jonka puitteissa Helliikkikissat valitsevat joukostaan yhden "uudelleen syntymään".

Tyylilajeilla ja rytmeillä leikittelevä musiikki soi poikkeuksellisen komeasti Markku Luuppalan johtaman peräti 17-päisen bändin tulkitsemana. Loppua kohti esitys lähtikin kunnolla svengaamaan. Ensi-iltayleisö palkitsi sen innokkailla aplodeilla.

Catsin kuuluisin biisi, Memory (eli Muisto) sai varsin kelvollisen tulkinnan Grizabellaa esittäneeltä Kirsti Ståhlbergiltä, joskin ensi-illassa rähjäntyneen glamour-kissan roolissa tuntui olevan mukana vielä pientä yllyttämisen tuntua.

Henkilökohtainen suosikkibiisini on ikääntynyt teatterikissa Kys, jonka käännöksessä suomentaja Mikko Koivusalo herkuttelee viittauksilla suomalaiseen teatterimaailmaan. Kysin roolin lauloi vivahteikkaasti Juha Pihanen, joka esitti myös tarinassa ratkaisijan rooliin nousevaa Mooses Senioria. Ainoa "oikea" Kys on mielestäni silti edelleen raspikurkku Mikko Jurkka, joka tulkitsi roolin edellisellä kerralla Lahdessa.

Muista laulajista mieleen jäivät itsevarmasti kolmea kissaa esittänyt Joel Mäkinen, väkivahva Annamaria Karhulahti ja sympaattinen Mikael Saari. Myös Jukka-Pekka Matero on herttainen taikurikissa Mistoffeleesina, jonka temput eivät välttämättä kestä kriittistä tarkastelua.

Ilkka Kuosmanen

Liite 6.

14.2.2016

Arvio: Cats on akrobatian, rytmin, tanssin, musiikin ja sirkuksen korkeaveisu

Kun Lahden Uusi Kesäteatteri (Laukes) esitti muutama vuosi sitten kunnianhimoiseksi tavoitteekseen pyrkiä maamme johtavaksi musiikkiteatteriksi ajattelin: No uskoa asiaan on , mutta ei kai nyt sentään tuntemattomuudesta tähän yllätä.

Keskiviikkoisen esityksen perustella olen valmis pyörtämään ajatukseni tyystin virheellisinä muistin takakoppaan.

Andrew Lloyd Webberin oikeuksia hallinnoiva Really Useful Group on tehnyt esityksille tietyt tärkeät reunaehdot, joita kaikkien tulevien esitysten tulee seurata: Se ei saa näyttää edes etäisesti Catsilta, mutta sen pitää kuulostaa täsmälleen Catsilta eli tismälleen vuoden 1981 tuotannolta.

Päätuottaja Juha Pihasen ja toisen tuottajan Marjo Lepän päitä ei ainakaan ole palellut, sillä siksi suuri taloudellinen riski tällaiseen produktion aina liittyy. Tämän täysin uuden Catsin tuottaminen on jo nyt vuoden kulttuuriteko.

Onneksi Laukes sai ohjaajakseen rohkean Salpauksen sirkuslinjan ohjaajan Kazimir Kolesnikin, joka ei pelkästään tyytynyt kopiomaan Lontoon versiota, vaan loi ja toi Lahteen taianomaisen sirkusversion , jossa esityksen jokainen liike, tanssi, sirkusmaisuuus ja laulut oli valjastettu palvelemaan omaperäistä lopputulosta. Tämä kaikki saavutettiin häikäisevällä ryhmädynamiikalla ja nuorten uskomattomalla heittäytymisellä rooleihinsa.

Kolesnik heilutti taikasauvaansa tavalla, jolle on vaikea etsiä yhtymäkohtia muihin näkemiini neljään Cats-versioon. Mieleeni tulikin vain yksi vertailukohta; nimittäin kanadalainen elämyskoneisto Cirque Du Soleil.

Näitä ei kannata verrata, mutta tekemisen täydellisyyteen pyrkiminen ja yleisön houkuttelemineen monitaiteelliseen lopputulokseen ovat niin jaloja päämääriä, että niihin kannattaa panostaa ja myös itse uskoa tekemiseensä.

Lahden Cats on Broadwayn tasolla. Se on paljon sanottu, mutta sielläkin on piipahdettu katsomassa musikaaleja, joten ylisanoja en totta vie lausu kriitikkona turhaan!

Mielenkiinnolla jään odottamaan lisää Kolesnikin rohkeita ohjausnäkemystsi lisää!

Lahden kaupungin teatterin kanssa tehty yhteisproduktio vakuutti varmasti kaikki katsojat siitä, että näin hedelmällistä yhteistyötä kannatta jatkaa ja vielä tiivistää.

Markku Luuppalan johtama orkesteri on harkitusti nostettu esityksen keskiöön, sillä sinne se kuuluukin.

Näin isolla bändillä eli 17 soittajalla varustetulla kokoonpanolla ei Catsia liene tietääkseni koskaan ole esitetty. Nyt on ja loistava bändin soundi valloitti ja herkisti meidät kaikki. Näppärä ja toimiva oivallus!

Lavastajat Sari Paljakka ja Maria Mastola olivat pelkistäneet näyttämön neljään "kehikkoon", tarkoituksenmukaisesti ja harkitusti. He ikään kuin antoivat tilaa tanssijoille ja laulajille esiintyä, eivätkä tyrkänneet lavalle turhaa rekvisiittaa. Taustakuvat olivat käsin kaiverrettu ja maalattu lasilevyille ja ne heijastettiin jättiprojektoreilla taustakuviksi Älykkäitä oivalluksia!

Pukusuunnittelija Heli Salomaa oli futuristisessa näkemyksessään vienyt kissat retroilun tielle.

Normaaleista mustista kissa- asuista oli luovuttu ja tilalle oli kirjavat yksilöllisyyttä kuvastavat ja korostavat monoilmeiset asut. Todella siistiä!

Markkinointiguru Mikko Peltoniemen kannattasi miettiä. Lisätäkö esityksiä vai polttaa tästä CD-versio kaupata sitä. Eihän näin tuoretta tavaraa saa jättää vain harvojen yksinoikeudeksi!

Juhani Melanen

Liite 7.

Työryhmä

Musiikki – Andrew Lloyd Webber
 Teksti – T.S. Eliot
 Suomennos – Mikko Koivusalo
 Kapellimestari – Markku Luuppala
 Ohjaaja – Kazimir Kolesnik
 2. kapellimestari, harjoituspianisti – Asko Turkia
 Laulun harjoitus – Sami Ulmanen
 Koreografi – Kazimir Kolesnik ja työryhmä

Lavastus – Sari Paljakka, Maria Mastola
 Pukusuunnittelu – Heli Salomaa
 Maskeeraus ja kampaus – Petra Leino
 Tarpeistonvalmistus – Johanna Järvinen
 Valosuunnittelu – Harri Peltonen
 Äänisuunnittelu – Kai Poutanen
 Järjestäjä – Kai Kokko

Laulavat kissat:

Linda Hämäläinen, Annamaria Karhulahti, Taru Still, Kirsi Ståhlberg, Joel Mäkinen, Peter Nyberg, Juha Pihanen, Mikael Saari, Miikka Wallin, Marika Huomolin, Janna Ilén, Helmi-Maaria Jokinen, Ruut Karhula, Siiri Kononen, Maija Munter, Tuomas Nuotio, Konsta Reuter, Antti Ruti, Sami Ulmanen

Sirkuskissat:

Milla Järvinen, Inka Pehkonen, Karita Tikka, Jukka-Pekka Matero, Otto Tammivaara

Orkesteri:

Anu Silvasti, Matti Hussi, Ilmari Myllynen, Niklas Hagmark, Mikko Koponen, Timo Hiipakka, Heikki Keski-Saari, Jenni Hiipakka, Teemu Salmi, Annika Leppällä, Jukka Uljas, William Suvanne, Robert Löflund, Antti Akkanen, Jaakko Rossi, Lari Hermannin Lius, Esa Parikka